

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Narožnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Organizirana samopomoč

Naša organizacija v Sloveniji zavzema toliko po svoji notranji izgradbi kakor po delu, ki ga razvija na raznih področjih, ter ne nazadnje po pomenu v kulturnem življenju našega naroda, brez dvoma eno prvih mest na slovenskih tleh. Slovensko učiteljsko združenje svoje stanovsko-politično glasilo že 78. leto, usmerja in vodi s »Popotnikom« svoje pedagoško in didaktično delo ter je ustvarilo reprezentativno literarno založništvo »Mladinsko matico«, ki more služiti po kakovosti in cenenosti svojih izdajanj lahko kot vzor ne samo vsej naši državi, marveč tudi daleč preko njenih meja.

Uspehi učiteljskega pevskega zbora se kljub težočam, ki jih mora premagovati, na zavidanja vredni višini. V zadnjem času se pripravljajo, da poglobijo in razširijo mladinsko glasbeno kulturo s publiciranjem primernih skladb in slavnostnih programov.

Vsakoletni tečajji, bodisi splošno teoretični ali strokovni, pričajo o nezlomljivem idealizmu našega stanu, ki stremi kljub vsemu bremenu vsakodnevnih skrbi v vncemo in požrtvovalnosti za lastnim izpopolnjevanjem, služničnim koncem vendarle samo kulturnemu napredku našega ljudstva. Te tečaje vzdržuje po ogromni večini s lastnimi gmotnimi žrtvami, ne da bi mogli s tem nesebičnim vzgledom izzvati kakršno koli gmotno ali vsaj moralno pomoč onih činiteljev, ki bi morali v prvi vrsti pozdraviti, priznavati in na širji osnovi nadaljevati to njegovo stremenje ter mu z izdatno podporo olajšati žrtve, položene na oltar ljudske prosvete.

Tudi naš najnovejši pokret v svrhu proučevanja psiholoških in socialnih temeljev, ki oblikujejo našega slovenskega otroka, je znak prekipajočega optimizma in resnega prizadevanja naših mladih tovarišev, ki jih večletna brezposelnost ni mogla demoralizirati in to v naši kritični dobi, ko se v splošnem valu pesimizma izgublja sleherni čut za občo blaginjo, ko se mora socialni čut umikati ciničnemu posmehu neštevilnih tekmecev za sebičnimi cilji.

Vsa ta dejstva kažejo žilavo voljo slovenskega učiteljskega, graditi izven okvirja svojega ožjega, krušnega vprašanja na izpopolnjevanju lastne in splošne narodne prosvete.

To je vredno toliko priznanja in občudovanja, če pomislimo, da slovenskemu učiteljskemu prav gotovo ni poslano s cvetjem, ampak da se je treba vsakemu posamezniku boriti z najrazličnejšimi ovirami, ki ga prečesto zlomiti voljo in idealizem najboljšim v naših vrstah. To stanje nam otežuje še žalostno spoznanje, da te ovire ne izhajajo iz nujnosti stvari same, marveč iz zle volje posameznikov in skupin, ki vidijo v podjarmljenju učiteljskega svoj osebni uspeh in politično karijero.

Težkoče ne pojenjujejo, nasprotno iz dneva v dan naraščajo, in naša organizacija bi vodila samomorilno politiko, ako bi si zakrivala obraz pred kruto realnostjo, v katero se pogrezamo vedno globlje in globlje.

Naše gmotno stanje se že približuje stopnji, ko nam bo skrb za vsakdanje potrebe ohromila sleherni voljo po napredku in nam bo zrla nasproti namesto luči in ideala le režeča maska uboštva in ponižanja.

Do tega stanja ne sme priti: ne radi nas in naših otrok, ne radi slovenskih otrok, ki so nam izročeni v vzgojo.

Za najhujše primere smo si osnovali podporni sklad, ukrep, ki se je dolgo odlašal, a nam je bil vsiljen po navalu »višjih močic«. Česar niso mogle storiti večletne argumentacije z distance, nam je bližina nuje narekovala brez prizanašanja.

Nujnost ne trpi oklevanja, toda ukrepi, storjeni pod pritiskom razmer niso vedno najboljši, ker jim prekratek rok ne dovoli one razmaha, ki bi ustrezal vsem potrebam. Vsaka dobra stvar mora biti pripravljena na dolgo roko, v predvidevanju bodočih časov, tako da je jez ob navalu že trden in odporen, ne pa, da se mu stavijo temelji v momentu prestopajočih voda.

Iz tega spoznanja je menda res že zadnji čas, da se ozremo po svojih obstoječih socialnih ustanovah in se vprašamo, ali nam bodo nudile dovolj pomoči v časih, ki še pridejo, ali če hočemo biti še realnejši, ali nam nudijo že za današnje naše potrebe vso ono podporo, ki jo že danes nujno potrebujemo.

Imamo svoji kreditni zadrugi, a posojila je treba vračati. Zgradili smo si učiteljska domova, toda otrok že danes kljub temu ustanovama ne moremo več šolati. Naša samopomoč prihaja prepozno za naših živih dni, naše življenje je bednejše od naše smrti.

Z zavidanjem gledamo druge stanovske organizacije, ki ne izrabljajo sicer svojih sil za napredek in kulturo drugih, ki jim njihov poklic ne nalaga toliko dolžnosti kakor nam, ki v delu za druge pozabljamo nase, a jim mestih in zlasti pred nekaterimi leti, toda od

Prvi december

Kri, preganjanje in trpljenje je prenehalo z razpadom države, ki nam je bila kruta maceha. Leta 1918, smo si postavili mejnike svoje usode z zavestjo, da nam svoboda nikdar več ne zatone.

Začetek Jugoslavije je bil za vse državljanke tudi začetek novega dela. Treba je bilo popraviti rane suženjstva, zgraditi domovine nove in trdne temelje, treba dvigniti narod kot celoto v vrsto drugih narodov. Vsak se je tedaj zavedel svoje dolžnosti, vsi smo čutili, da stojimo pred velikimi in težkimi nalogami, ki jih do tedaj nismo bili vajeni reševati.

Teško delo je čakalo tudi učiteljsvo. Šolstvo in prosveta sta bili v različnih krajih različno razviti. Toda zavest svobode je vlila učiteljskemu toliko novih moči, da je prišlo za delo povsod, kjer je bilo treba. Najprej je postavilo šolstvo na povsem narodno podlagi, društveno delovanje pa na temelje, ki jih je zahteval princip narodne svobode. Prijelo se pa je tudi drugega dela, ki je bilo nujno in potrebno za življenjske interese ljudstva.

Prva etapa dela je le v glavnem uredila kulturne in prosvetne razmere naše države in nas povezala v celoto. To idealno delo nas je odtegnilo od temne prošlosti in pokazalo, da smo na lastni zemlji lahko sami gospodarji.

Leto za letom slavimo praznik zedinjenja, leto za letom polagajo sinovi Jugoslavije obračun svojega dela. Zdi se nam, da pada leto za letom veselje do konstruktivnega dela in da je ono toplo čustvo izza prvega svita svobode izginilo že iz marsikateri duše. Vse splošna kriza je nastavila skupnemu delu nove ovire in vlila mnogim malodušje ter stvorila medsebojna nesoglasja. Malodušje in nesloga v narodu dajeta ugodne prilike za različne škodljive izbruhe, konjunkturisti kujejo svoja železa! V taki raztrgani družini ni skupnega dela, ni skupnih uspehov. Reševanje temeljnih nalog se postavi na povsem nova stališča.

Učiteljsvo ima v takem razdvojenem položaju težko stališče, ker je njegova naloga

učiti vsakega in vse v duhu državne skupnosti. Radi tega njegovega poslanstva so ga začeli napadati in izvajati nad njim dejanja, za katera ne nosi nobene krivde. Med njim in narodom skušajo napraviti umetne prepeade in ga od naroda odtujiti.

Učiteljsvo se dobro zaveda dejstva, da je vsak javen delavec podvržen ostrim kritikam, zaveda se pa tudi, da potrebuje naš narod še mnogo prosvetnih in kulturnih dobrin. To ga ne plaši in ne jemlje mu veselja do dela. Stopnja sedanjega prosvetnega stanja v naši državi mu ni v oviro, da ne bi z realnega stališča premotrilo današnje prilike.

Naši državi manjka še mnogo kulturnih hramov, v katerih bi se morali izobraževati prav vsi državljani. Iz teh osnovnih kulturnih središč naj bi narod črpal ono, kar potrebuje za odpornost proti vsem škodljivim vplivom na njegovo skupnost. Treba je stara in zdrava škodljiva šolska poslopja zamenjati z novimi. Treba je namestiti učiteljske moči, ki čakajo že več let na delo, da se razbremenijo učitelja, ki ima ponekod v razredu do sto in še več otrok. Treba je rešiti še ostanke nepismenosti, ki še strašijo po gotovih predelih naše države. Manjka nam še dobro organizirane obmejne šolstva, kjer se odigravajo dan za dnem važni državno-nacionalni in državno-obrambni momenti.

Interesi svobodne države silijo učiteljsvo, da dela tudi nadalje za rešitev vseh teh važnih še nerešenih kulturnih in prosvetnih vprašanj. Učiteljsvo bo tudi vnaprej utrjevalo v šoli in med narodom vero v moč in sposobnosti države, dvigalo zdrav optimizem in pobijalo malodušnost. Zato bo tudi še nadalje obvarovalo svojo neodvisnost na vse strani, da bo lahko paraliziralo vse kvarne vplive dnevene politike na šolstvo in prosveto ter moglo braniti in zastopati interese svojega stanu in šolstva pred vsakomur. To so naloge, ki si jih je nadelo učiteljsvo ob letošnjem prvem decembru, ko je stalo z mladino ob svetlem liku svojega mladega kralja in mislilo na boljše čase svojega naroda v bodočnosti!

Lepo priznanje stanovski smeri učiteljskega združenja

»Misel in delo«, kulturna in socialna revija, prinaša v svoji letošnji 11. številki pod naslovom »Učiteljsvo v zrcalu glavne skupščine« članek, ki ga ponatiskujemo v celoti iz razloga, ker nam jasno pokaže, kako gledajo neučitelji na naše združenje.

Ob splošnem zanimanju javnosti si je bilo izbralo jugoslovansko učiteljsvo letoš v avgustu za svojo bojno areno carsko Skoplje — mesto, ki obhaja letos 25 letnico osvobodjenja izpod turškega jarma.

V tem simboličnem mestu je tedaj hotelo učiteljsvo meriti svoje moralne kvalitete v boju za osamosvojitve svojega stanu. V tem boju je zmagala značajnost in zrelost večine jugoslov. učiteljsva nasproti oportunistična nasičeni opoziciji, prignani v Skoplje z vseh vetrov in na način, ki smo ga v političnih borbah vajeni. Te zmage ni mogla preprečiti niti taktika manjšine, ko je skušala z dramatičnimi izpadi in sproščeni doseči oblastveni razpust zborovanja.

prav ta izolacija od narodnega občestva omogoča, da posvetijo vso svojo pozornost sivi vsakdanjosti.

Tudi mi ne smemo pozabiti, da pomenja uspešen boj proti sivi vsakdanjosti zlasti danes ta dan edino jamstvo, da se vzdržimo kot stan in posameznik na oni višini, brez katere ni naše neodvisnosti v prav nobenem pogledu.

Zato pa ne pustimo, da nam mine več niti minuta ter si v inteligentnem ocenjevanju prečih razmer osnujmo še vse one socialne ustanove, ki bi nam nudile v težkih dneh našega življenja hitro pomoč v vseh onih primerih, ki v naših obstoječih ustanovah še niso predvideni.

Kot najnujnejše bi vsekakor bilo omeniti v prvi vrsti široko bolniško zavarovanje za učiteljsvo in njegove družinske člane. Vprašanje je bilo sicer sproščeno že na neštetihih mestih in zlasti pred nekaterimi leti, toda od

Sirša javnost je hapeto sledila poročilom o tej skupščini in splošno odobravalna zmago večine našega učiteljsva, ne glede na to, da ji bistvo borbe ni bilo povsem jasno.

To odobravanje mase s tega stališča je zanimivo, ker se v njem zrcali izraz razpoloženja do vseh naših javnih vprašanj. Kdor ima tanek sluh za taka razpoloženja, temu ne bo težko napraviti si objektivno sodbo o pravem razpoloženju večine našega naroda tudi v drugih vprašanih javnega življenja.

A namen teh vrstic ni razglabljanje o tem, temveč pogledati nekoliko поблиže vzroke borb v učiteljskem stanu.

Ta borba v učiteljskem stanu se vrši že več kot deset let in je njeno bistvo v tem: Večina se bori za stanovsko smer v organizaciji proti manjšini, ki se ob vsaki politični spremembi iz egoističnih razlogov vdinja v službo raznih izvenorganizacijskih vplivov.

Zanimivo je, da je zahteva po načelni stanovski smeri izšla iz vrst slovenskega učiteljsva. Leta 1926. je ta del jugoslov. učiteljsva

zamislil do dejanskega koraka se nismo mogli povzpeti. Vzrok temu bo iskati gotovo v relativno boljšem gmotnem stanju tistega časa. Danes pa, ko trka beda s trdo roko na sleherna vrata učiteljskih domov, bi pomenilo vsako nadaljnje odlašanje greh, ki bi ga priklicali nad svoje fizično in moralno zdravje, nad svojo in bodočnost svojih družin.

Kar je n. pr. mogoče »Podpornemu društvu finančnih in drugih uslužbencev državne uprave«, ki združuje večino člane, ki ne zapadajo ob času boleznih in dolgotrajnega zdravljenja zaradi bližnje zdravnikov v tako katastrofalne stiske kakor večina učiteljskih družin s podeželja, se bo s trdno voljo in z našo številčno premočjo posrečilo nam še v veliko večji meri.

Zato naj ne mine poslej noben učiteljski sestanek brez sukcesivnega poglobljanja v možnosti čimprejšnje realizacije tega perečega vprašanja!

VSEBINA:

Organizirana samopomoč.
Prvi december.
Lepo priznanje stanovski smeri učiteljskega združenja.
Ob upokojitvi banskega šolskega nadzornika Ivana Štruklja.
Zahteva po povrnitvi doklad državnim in samoupravnim uradnicam.
Rangna lista.
Seja ožjega odbora učiteljev kmet, nad. šol.
LISTEK: Resolucija. — Svinčnik.
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljskemu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič. — Solški radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

stava sprejel deklaracijo, ki se izreka za stanovsko zedinjenje preko razlik političnih in verskih naziranj. Učiteljsvo dravske banovine je tedaj splošno spoznalo potrebo take deklaracije iz ugotovitve, da je dotedanja stanovska politika donajala stanu le škodo. Trpel je službeno in trpel v svojem poslanstvu: učiteljsvo ni moglo najti pravega, trajnega stika do nahujskane mase naroda v vasi in je zaradi tega moralo imeti v vseh vprašanih javnega življenja podrejeno vlogo tam, kjer bi moralo dobiti vodilen vpliv. Deklaracija iz l. 1926. je koreninila v zavesti, da so stanu poleg skupnih socialnih in pravnih interesov potrebne tudi skupne duhovne težnje in cilji nasproti mladini, narodu in državi.

Pobijajoč stremeljenja po opredelitvi organizacije v politično-strankarsko enoto, ki ustvarja nezdrav oportunističen, koristolovstvo in v svojem kameleonstvu kvari značaje, ni deklaracija kratila članom organizacije pravice vstopati v politična, kulturna in gospodarska društva, kjer naj izvajajo naloge in cilje, ki ne spadajo v ožji program skupne stanovske organizacije, kjer pa naj ob vsaki priliki skušajo varovati načela svoje stanovske organizacije: Ako n. pr. zastopa stanovska organizacija načelo, da se pri kompetencah in imenovanjih ne sme uveljavljati partizanstvo in korupcija, potem je vsak član JUU zavezan, da to načelo zagovarja tudi v svoji stranki, kajti le tako bo mogel učitelj vršiti svoje poslanstvo na vasi v miru in programatično; le tako bo med narodom delo prosvetljenosti vzniklo vključ vsem nasprotnim silam, ki si od prosvetljenosti naroda ne obetajo koristi.

To svojo ideologijo je slovensko učiteljsvo skoroda brez izjeme sprejelo in jo zagovarjalo tudi med učiteljsvom drugih pokrajin. Učiteljske vrste v drugih pokrajinah, posebno v pokrajinah nekdanje Srbije, so razjedali partizanski vplivi še mnogo bolj kot pri nas, zato ni čudno, da je učiteljsvo moralo prestopiti hude borbe, preden je med vrste učiteljsva penetrirala ideja stanovske osamosvojitve, ki ne prinaša takojšnjih in direktnih koristi, ampak bi se njen sad pokazal šele v bodočnosti. Šele leta 1935. je bila večina vsega jugoslov. učiteljsva toliko dozorela, da je na sarajevski skupščini sprejela na svoj program deklaracijo, ki se v bistvu ne razlikuje od deklaracije slovenskega učiteljsva.

Seveda je ta sklep izzval odpor v vrstah učiteljsva, ki je znalo pod masko državnostnosti od vsakega obstoječega režima izveliči osebne koristi zase in za svojo skupino. Ta skupina je začela ofenzivno proti večini učiteljsva z devizo, češ da obstoji interes stanu v tem, da se več ali manj vdinja vsakokratnemu režimu, terjajoč od njega koristi, ki bi je bili deležni ne le posamezniki, temveč tudi vse stan. Nastala je skupina stanovsko-političnih žonglerjev, ki so začeli pripravljati teren za obračun z večino. Ta obračun naj bi se izvršil v Skoplju. A ta skupina, podžgana od vplivov izven organizacije, se je začela posluževati po svojih zvezah takih sredstev, ki so večino še bolj uverila, da pot manjšine ni prava: začela so se premeščanja en gros, posebno tistega učiteljsva, ki je stalo v prvi vrsti borbe za stanovsko linijo. Ta način borbe je ustvaril razpoloženje v masi učiteljsva, da je končno res moral priti obračun, a diametralno nasproten, kakor pa ga je gmotno dobro podprta opozicija pričakovala. Skupščina v Skoplju je izzvenela v nauk, ki ga bo moral vsak državnik pobliže pogledati in z njim računati. Mali človek je zravnal hrbtnico in hoče miru, ko obdeluje ledino na njivi vaške kulture, ki je za bodočnost naroda in države tako krvavo potrebna. Jugoslovanski učitelj hoče biti konkretno to, kar je bil neki šumadijski učitelj svoji vasi: Ko je bil premeščen daleč proč od svoje vasi, so vaščani za njegovo krstno slavo spekli kolač in mu ga v deputaciji prinesli na njegovo novo službeno mesto. Hoditi so morali peš več dni, preden so dospeli do njega in mu želeli srečo. Ta učitelj je postal ideal vsega učiteljsva, ki hoče biti doma res učitelj svojega naroda, ne le v kulturnih in gospodarskih, ampak v vseh vprašanih. R.